

HALACHIC AND HASHKAFIC ISSUES IN CONTEMPORARY SOCIETY

SERIES 3: 27 - ASHKENAZI~SEFARDI HEBREW PRONUNCIATION

PART 3

OU ISRAEL/BEIT KENESSET HANASI - SUMMER 2025

- In Part 1 we looked at historical background to the Ashkenazi-Sefardi pronunciation. We also saw that R. Moshe Feinstein ruled that every pronunciation that evolved in an Orthodox Jewish community was considered to be a halachically correct version of Hebrew.
- In Part 2 we looked at some of the halachic implications to the pronunciation of Hebrew, including tefilla, keriya Shema and also the pronunciation of God's Name. In this concluding part we will address the issue of switching havara.

A] ONE MAY NOT SWITCH HAVARA

1. ב"ה עיה"ק ירושלים תובב"א כ"ה תשרי, תרצ"ג.

בענין שינויים במבטאים שישנם בין העדות השונות, אם מותר לשנות מהנוהג שנהגו הקדמונים ממבטא למבטא, בתפלה, ובקה"ת, בברכות וכל כה"ג. נראים הדברים דבדיעבד אין שינויי המבטאים מעכבים, לדין דק"ל כר' יוסי במתני' דברכות ט"ו דקרא ולא דקדק באותיותי' יצא, ובודאי כל שיש אפשרות לבטא את התיבות בביטוי כזה, אף על פי שלא נהוג אצל הקהל הזה בענין זה, מ"מ איננו יותר מדקדק אותיות שבדיעבד יצא.

אבל לכתחילה ודאי חובה היא לומר כל דבר שבקדושה בשלימות הביטוי, וממילא אסור לשנות את מנהג הקדמונים מביטוי לביטוי, מאחר שיש לכל ביטוי דקדוקים מיוחדים בתנועות ובהברות האותיות, שלגבי ביטוי אחר נקרא זה שלא דקדק באותיותיה, ולא הוי לימודו תם, ועבר על מימרא דרחמנא דגמר' שיהי' לימודך תם, עד שצריך ליתן גם ריוח בין הדברים, וק"ו שאסור להבליע שום אות ושום נקודה מהביטוי המקובל באותו הקהל.

... והרא"ה בספר החינוך מצוה ת"כ כתב שלא דקדק באותיותי' שבדיעבד יצא היינו דוקא כשלא נתן ריוח בין הדברים, או שלא התיז זיין של תזכרו, או שלא האריך בדלת דאחד, ... וסיים שם החינוך דאם חיסר אותיות או תיבות לא יצא גם בדיעבד. ועפ"ז יש לדון שאלה שהמבטא אצלם משונה באותיות, שהן מתבטאות באופן אחר ממה שאחרים מבטאים, כמו המבטא התימני שמבטאים כמה אותיות במבטא מיוחד, ... א"כ י"ל דה"נ אם האות המתבטא לא ניכר באותו הקהל שהוא אותו האות י"ל דהוי כאילו השמיט האות לגמרי, וי"ל ג"כ דגם בדיעבד לא יצא עפ"ד החינוך הנ"ל.

... ומכל מש"כ מבואר שאין שום מקום להתיר לשנות ממבטא למבטא משום דכל שינוי נחשב לגבי אלה שהחזיקו במבטא אחר מכלל קרא ולא דקדק באותיותי' ... שמי שמשנה מהמבטא המקובל בעדתו מאבות הראשונים הרי הוא נכשל בזה כמש"כ. ואף על פי שהורגל פה בא"י ליתן יתרון להמבטא הספרדי, זהו רק שיש לו איזה חן ויופי מיוחד, אבל עיקר יתרון מבטא הוא דיוקו בחילוק האותיות והנקודות ובה המבטא הספרדי אינו מגיע גם להמבטא האשכנזי, וק"ו שהמבטא התימני הוא משובח מכולם, שמדקדק לחלק הרבה בין כל אות ותנועה בדיוק נמרץ. חלילה למי שהוחזק בו לעזוב אותו ולהחליפו במבטא אחר פחות מדויק ממנו בכל דברים שבקדושה.

חוץ ממה שאין הקבלה של המבטאים גרועה מכל הקבלות של עניני הוראה, שכל אחת מהעדות מחויב הוא לקיים אֶל תטוש תורת אִמְךָ, כמו שהדבר נהוג ועומד בעניני איסור והתר ועניני חיי משפחה, בין לקולא בין לחומרא. וחלילה לפרוץ בזה פרצות, כי קבלת אבות היא קיומה של תורה"ק. ע"כ הנני בזה מחזיק ידי עושי מצוה להשתדל בכל מאמצי כח ובדברי חכמים בנחת נשמעים שלא לשנות את המבטא המקובל בכל מקום, וביחוד בעדת קודש אחינו התימנים, דהשינוי אצלם חמור טפי כמש"כ. ואם נבוא לדון בעניני המוסר הפנימי מה שכתבו חכמי אמת בקדושת התנועות ודקדוקי האותיות והמוצאות יארכו הדברים מאד, והכל עולה למקום אחד שחלילה לשליחים בקודש לשנות ממבטא מדויק ומקובל מאז למבטא ואין למדים בזה ממה שאחרים עשו כן שלא ברצון חכמים.

והשי"ת יהפך שפה ברורה במהרה לכל העמים לקרוא כולם בשם ד', והי' ד' אחד ושמו אחד, וישראל גוי אחד בארץ יאושר ע"י אורו של משיח צדקנו בשבוע ד' שבות עמו, וישיבו שופטנו כבראשונה ויועצינו כבתחילה, וכל ישראל יעשו אגודה אחת בלא שום פירוד ושינוי כלל, ע"פ הוראת ב"ד הגדול אשר ישב בלשכת הגזית בבית קדשנו ותפארתנו שיבנה בב"א! ועד העת המאושרה הזאת חייבים אנו לקיים הזהרו במנהג אבותיכם והנני בזה חותם בברכה מקודש. הק' אברהם יצחק ה"ק.

שר"ת אורח משפט אורח חיים סימן יז

In this 1932 teshuva, Rav Kook is totally opposed to switching havarot from one's tradition pronunciation to a Modern Hebrew, especially for Yemenites to switch their traditional havara which R. Kook considers to be superior. He gives three broad arguments: (i) switching havara is not simply a matter of 'kara velo dikdek' when one is yotzei bedieved. Rather, they would be saying the words incorrectly in which case one is not yotzei at all! (ii) switching havara is a breach of minhag and thus of the injunction 'al titosh Torato imecha'; (iii) kabbalistic considerations.

• But, on this basis, how, when and why did Mercaz HaRav change its havara to that Modern Hebrew? The understanding is that R. Tzvi Yehuda Kook felt that, by the mid 20th century, his talmidim were so immersed in speaking Modern Hebrew in their normal lives that it was extremely confusing for them to have to switch back to Ashkenazis for learning and davening. As such he relied on other shitot, against the original psak of his father¹, to allow the havara to be changed. Nevertheless the Roshei Yeshiva of Mercaz HaRav continue to daven in Ashkenazis.

2. האר"י ז"ל לא היה אומר פיוטים ופזמונים אלא מה שסדרו הראשונים כגון הקלירי שנתקנו ע"ד האמת. אמנם המנהגים שנהגו בשרשי התפלה אין לשנות ממנהג מקומו. כי י"צ שערס צשמים נגד י"צ שצטים וכל שצט יש לו שער ומנהג לד. מה שנזכר בגמרא שזה לכל. וז"ל הגמרא ירושלמי אף על פי ששלחנו לכם סדר התפלות אל תשנו ממנהג אבותיכם עכ"ל. וכ"כ בס"ח סי' רנ"ו וכתב שגם הפוסקים שאומרים על הפיוטים לריך לנגן כמו שמנגנים הקרוז"ץ.

מגן אברהם סימן סח הקדמה

The Magen Avraham rules that our minhagim in tefilla are precious and must be preserved. The '12 nuschaot' in tefilla correspond to our tribes and many not be switched. He suggests that this could, in some cases, even relate to the tunes that are used. Certainly, some poskim relate this to the havara in which one davens.

3. צריך לפתוח פתחים או חלונות כנגד ירושלים כדי להתפלל כנגדן. וטוב שיהיו בבהכ"נ י"ב חלונות.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילה סימן צ סעיף ד

The Shulchan Aruch rules that it is preferable that a shul has 12 windows.

4. בענין לשנות מבטא האשכנזית למבטא הישראלית בתפלות וכל דבר שבקדושה. ב"ה, יום א' ל"ו למנב"י תשי"ח לפ"ק מנשסתר יצ"ו שוכט"ס לכבוד ידידי הרה"ג המפורסם לשבח ולתהילה וכו' כש"ת מוה"ר ישראל ברודי שליט"א, הרב הראשי דמדינתנו.

..... הנני בזה לעורר את כת"ה על דבר אשר איזה מתחדשים, מרעשים לשנות המבטא האשכנזית הרגילה בינינו בקבלה מאבותינו בהתפלות וכל דבר שבקדושה, למבטא הישראלי שנתחדש' כעת הלקוחה במקצת ממבטא הספרדית. ובה באתי להביע חו"ד, שעפ"י ההלכה הברורה אסור לשנות המבטא בכל דבר שבקדושה מטעמים דלהלן. ושוב ראיתי ג"כ בשם החזון איש לאסור הביאו בספר לקט הקמח החדש (סי' קכ"ח ס"ק קכ"ג)

(א) הרי מבואר בש"ע (או"ח סי' ס"ח) במגן אברהם ... וז"ל: אמנם המנהגים שנהגו בשרשי התפילה אין לשנות ממנהג מקומו ... ופשוט דכל זה שייך גם בנוגע להמבטא. דהוי עיקר גדול בדיני ק"ש ותפילה וכל דבר שבקדושה, וכמבואר בטור וש"ע (ושם סי' ס"א) שיש לדקדק הרבה באותיות' של ק"ש וכל דבר שבקדושה. וכתב שם בטור והוא מרבינו יונה בספר היראה דלא בק"ש בלבד אלא אף בפסוקי דזמרה ובתפילה ... ועל' בסידור בית יעקב (מהגאון היעב"ץ ז"ל בסולם בית אל אות א') בפרטי הענינים הפוסלים בעבודת התפילה, דכתב וז"ל: דיבור הפה ומבטא השפה צריך להיות שלם בחיתוך הלשון כל מום לא יהי' בו באות בניקוד בטעם כהלכות לה"ק....

וא"כ כיון שקבלת אבותינו בדיניו היא המבטא האשכנזית, ואין בדינו לשנות ממנהג אבותינו כמבואר בירושלמי הנ"ל, ממילא אם משנים הוי כמו קרא ולא דקדק באותיות', דהוי מדברים הפוגמים בעבודת התפילה וק"ש וכל דבר שבקדושה כנ"ל. ... וכ"ז אף אם לא היינו יודעים שום מעלות במבטא שלנו רק מה שקבלת אבותינו בדינו די לנו שאין לשנות מטעם הנ"ל

(ב) ועוד הרי גם נודע לנו כמה מעלות טובות שישנם במבטא שלנו וכפי המבטא הישראלית, הרי אין מבדילים בין קמ"ץ לפת"ח. א"כ שוב אין מבדילים בין קודש לחול, וגודל הענין בהבדלה זו, מבואר ברבינו בחי' (פ' וירא) שם

ואנן מה נענה אבתריהו, אם כתבו כל זאת אף כנגד המבטא הספרדית המקובלת אצליהם מאבותיהם, מכ"ש בנוגע למבטא הישראלית, שלקוחה רק במקצת מהמבטא שלהם. ומה צדקו בזה דברי משכיל על דבר זה באומרו שמבטא העברי המודרני מאחד בתוכו את חסרון של כל הברות, את אי הבדלה בין פתח וקמץ - כספרדים, ואת אי ביטוי האותיות הגרוניות (הבדלה בין א' - ע', כ' - ח' וכו') - כאשכנזים

(ג) וכל זה אף אם הי' כוונת הרוצים בחדשות רצוי' לשם שמים, אבל כפי הנודע אין בהם לא מיני' ולא מקצתי', ורק כוונה לאומית יש להם בזה, משום שהיא כעת שפה ומבטא המדוברת, במדינת ישראל.

ובזה אבקש את מעכ"ת, שאל ירך לבבו ויעמוד בפרץ, ויפרסם את פסקו להלכה למעשה דאסור לשנות מבטא שלנו המקובלת מאבותינו, וכנגדו לא יהי' שום איש להמריא את פיו, וממילא אין יוצאת ואין צוחה ברחובותינו, ויתקבלו תפילותנו לרחמים ולרצון לפני אדון כל שנושע בישועה כללית בב"א. ובה הנני ידידו דושת"ה כל הימים וחותרם בכל חותמי ברכות ובהוקרה מרובה, יצחק יעקב ווייס.

מנחת יצחק חלק ג סימן ט

Dayan Yitzhak Weiss, in a 1958 teshuva to the British Chief Rabbi Israel Brodie, completely rejects the possibility of changing one's havara to that of Modern Hebrew. He gives a number of reasons, including: (i) the requirement to pronounce words of tefilla (including parts of tefilla other than the Shema, such as Pesukei d'Zimra) 'properly';

1. Of course, we cannot know if Rav Avraham Kook would have changed his psak if he had been alive in this later period.

(ii) the requirement to stick to the minhag of one's community; (iii) kabbalistic issues flagged by Rabbeinu Bachya; (iv) the incorrectness of the Modern Hebrew havara, taking the worst of the other traditional havarot; (v) the anti-religious motivation of the Zionists who introduced the changes.

5. על אלה שבחרו להם המבטא הספרדי דוקא, וגם כשעוברים לפני התיבה וגם בהזכרת השם הנכבד והנורא בשם אד' מבטאים את אות נון בפתח במקום קמץ..... בעצם העניין ודאי שאין רוח חכמים נוחה מאלה שבחרו להחליף המבטא שקבלנו מאבותינו הקדושים, אנשי השם אשר מעולם. בודאי מהראוי היה למחות בידם אבל במקום שיש לחשוש שלא יהיו דברינו נשמעים, הרי כבר אמרו חז"ל שמצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע.

שר"ת הר צבי אורח חיים א סימן ד

R. Tzvi Pesach Frank rules that one may NOT change their traditional havara and, in principle, the Rabbis should object strongly against this. However, since he accepts that people will not listen to rabbinic disapproval on this issue, it is better for the rabbis to say nothing.

6. שינוי המבטא בתפלה. שאלה: אם מותר לשנות בתפלה, מהברה אשכנזית להברה ספרדית. תשובה: ב"ה, יום כ"ה כסלו תש"ו. ה"כ ידידי ר' לוי רבינובץ שליט"א רב ראשי לעדה המאוחדת ביוהנסבורג, דרום אפריקה שלום וברכה.

ב [טעמים לאיסור במקומות מיוחדים] שינוי כזה עלול בדור הזה ובמקומות ההם שהרעל הריפורמי כל כך מתפשט לצערנו הגדול, להביא הרבה מן המשכילים וביותר את המוני העם לידי מחשבת פיגול של יחס ספקני כנגד המסורת ומנהגי ישראל הקבועים. ולא אפשר דרא וצריך להזהר מפני רועם כזה ובפרט במקום שאינם בני תורה הריפורמים היו הראשונים באירופה לשנות את המבטא לספרדי ואם כי אחינו החסידים שינו הנוסח אבל המבטא לא שינו, ורק הריפורמים באו ושינו. זהו מקור לא טהור והכל הולך אחר כונת הלב והלב יודע אם לעקל או לעקלקלות ומה היתה כוונתם. כלום לדקדק יותר מאבותיהם שומרי תורה ומאמינים? כלל וכלל לא! ולא היתה כוונתם רק כדי להדמות לגויים וכיון שבעירכם התפשט נגע של הריפורם, והם הריפורמים במקצת התפלה שמתפללים בלשה"ק משתמשים במבטא ספרדי, ויהיה נראה בעיני ההמון כאילו אתם מחקים אותם.

וגם אני ממליץ לכם לא לשנות כי זה יערער את האחדות וכבר אמרו חז"ל אל ישנה מפני המחלוקת. ועוד, שבדאי לא יעלה ביד רוב העם ללמוד את המבטא הספרדי כתיקונו, שאין ספרדים ביניהם, ונמצא שיצא מבטא חצוי ספרדי וחצוי אשכנזי וזה בודאי אינו כהוגן.

שר"ת היכל יצחק אורח חיים סימן ג

R. Yitzchak Halevi Herzog rules, in a 1945 teshuva to the Chief Rabbi of Johannesburg, that the community should NOT change its havara from their traditional Ashkenazis. Although he starts the teshuva by rejecting Rav Kook's arguments and questioning whether there is any technical prohibition to change havara (ie due to not pronouncing the words correctly or rejecting community custom), in the end he rejects any change for the following reasons: (i) These changes to a Sefardic havara were introduced by the Reform and maskilim in the 19th century² whose motivation was against Torah; (ii) people will not be able to make the change properly and this will result in a very mixed up 'Ashkefardi' pronunciation; (iii) changing the havara will cause machloket.

• in 1945 the South Africa community was still very traditional and had not communally adopted Modern Hebrew havara. This contrasted with the situation in Israel in which some religious communities had already begun moving across to the new pronunciation.

B] ONE MAY SWITCH PRIVATELY BUT NOT PUBLICLY

7. ... ולעניין הבחור הבר מצוה אם רוצה לקרא הפרשה לפני הקהל צריך לקרא בהברה אשכנזית כדרכה של הקהל המתפללים. וגם הוא עצמו יוצא בזה כי כל הברות. שאיכא כמה שינויי הברות בעולם בין בהברה אשכנזית גופה יש שינויים בין מדינה למדינה. ובין בהברה ספרדית יש שינויים. ובכל הברה הוא בדין לשון הקדש כדביארתי בתשובה או"ח ח"ג סימן ה' בראיה גדולה מחליצה ולכן יוצאין בכל הברה. אבל אסור לשנות מהברת הקהל שנמצא וקורא לפנייהם דלא גרע משינוי כל מנהג שאסור. אבל במה שמתפלל לעצמו יאמר בהברת אבותיו

שר"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן כג

R. Moshe Feinstein reiterates in this teshuva (from 1969) the principle that we saw in the teshuva cited in Part 1 - that all traditional havarot are valid. As such, a person can pray privately in whichever havara they are best able to. However, for a public reading, such as the leining of a bar-mitzva boy, R. Moshe rules that this must be in the havara used by that community.

• This is also the position of R. Shlomo Zalman Auerbach - that where an person prays as shaliach tzibbur (including kaddish, leining or an aliya to the Torah) he must follow the practice of the tzibbur.

2. Note that R. Herzog does not refer to any concern at the Zionist introduction of Modern Hebrew. He is after all the Chief Rabbi of the Yishuv!

8. נער בר מצוה שהתחנך בהברה ספרדית ורוצה לקרות בתורה או להיות ש"ץ בביכ"ס שנהגו בו בהברה אשכנזית. בע"ה עש"ק י"ג תמוז תש"מ מע"כ ... מוהר"ר יוסף הכהן אופנהיימר שליט"א רב ואב"ד דקהלת אחדות ישראל דארגנטינא.
- הנה ודאי צדק כתר"ה שמדינא אין לשנות הנוסח וההברה וכדכתבתי באג"מ ח"ג דאו"ח סימן ה'. שלכן צריך ללמד עם התלמידים במדינותינו בהברה אשכנזית. אבל עתה מחמת שזה כמה שנים בבתי הספר ובישיבה התיכונית מלמדין אותן בהברה ספרדית, יש הרבה שכאשר יש להם בן שנעשה בר מצוה אין רוצים להטריח לבניהם שילמדו גם לקרוא בהברה אשכנזית. והולכים בשבת שנעשה בר מצוה לביהכ"נ אחר וגם יש שהולכים לביהכ"נ קונסרוויטיוויים! והוא הפסד גדול לביהכ"נ אחדות ישראל בין בממון בין במתפללים, שלכן רוצים אנשי הועד של הקהלה שכתר"ה יתן רשות שקראו נערים כאלו בהברה ספרדית.
- הנה באלו הנערים אשר הם קורים רק את פסוקי התורה שמחזיר המפטיר והפטורה, ליכא שום קפידא שהרי מקילין בהפטרה ברוב המקומות וקורין אותו גם מתוך חומש שנדפס שם רק הפטרה אחת. ואיכא הרבה מקומות שאומרים כל הקהל ואין שומעין כלל לקריאת מי שנקרא למפטיר. אף שאני סובר שהוא שלא כדין אבל כבר הרבה דורות שלא מיחו בזה ולכן הוא עניין של קורא היחיד שלא שייך לשינוי מנהג ביהכ"נ.
- אבל כשיש נער הרוצה לקרות כל הקריאה שהוא ענין של הצבור הנה יש להנהיג מפני השלום שיקרא הנער בבית הכנסת ויקראו פרשת השבוע בהברה אשכנזית כמנהגם תמיד בחדר שני, אף שיהיו רק מנין מצומצם שם. וזה אם ליכא מנין ראשון, דאם איכא מנין ראשון בביהכ"נ אז סגי במנין הראשון כמנהג ביהכ"נ.
- ובנער שרוצה להיות ש"ץ מכיון שאנחנו אין יוצאין בתפלת הש"ץ אלא הוא בשביל קדושה ועניית אמן ומודים אין להקפיד כל כך על הזמנות איהם פעמים בשנה. והנני ידידו משה פיינשטיין.

שר"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן סה

However, in a 1980 teshuva, R. Moshe adjusts his psak for this specific situation. In this case, a yekkish shul in Argentina which had a strict Ashkenazis havara was faced with an increasing numbers of barmitzva boys who had been taught at school to read with a Modern Hebrew pronunciation. Since the relevant families would not in any event require the boy to lein in Ashkenazis and would be likely to go to a different shul, even a Conservative shul, R. Feinstein is lenient in the following cases. If the boy is simply leining maftir/haftara this is permitted. If the boy is leining the whole parasha, even though this is not ideal, the shul should allow it for the sake of shalom and make sure that there is another Ashkenazis leining in a parallel minyan or at a hashkama minyan. Even if the boy wishes to daven from the amud this can be allowed on a temporary basis since the purpose of the repetition these days is really only kedusha and for the people to say Amen to the berachot and almost no one is actually yotzei their tefilla through chazarat hashatz.

C] ONE MAY SWITCH HAVARA ON A TEMPORARY BASIS

9. (ב) שינויי מבטאים בתפלה וכדומה. בדבר שאלתו השניה בהיות דיצטרך לקדש בלשון הקודש. לפי דעתי בהיות דכבודו לא בא לשנות בזה באופן קבוע מרגילותו כי אם רק באופן עראי בכדי להוציא עי"כ רבים ידי"ח המבינים ומדברים בהברה ספרדית אין בזה שאלה כלל של 'אל תטוש תורת אמך'. וכאמור אינני בא כעת להכריע בעצם השאלה של שינויי המבטאים, וצטטתי הנ"ז רק בכדי לחזק את האמור שעל כגון נידונינו בודאי אין מקום לשאלה ומותר לשנות אפילו אם גם הוא בעצמו יצא ג"כ בזה ידי"ח.

שר"ת ציץ אליעזר חלק ז סימן כח

R. Eliezer Waldenburg was asked (1962) by a traditional Ashkenazis speaker whether he could accept a position in a hospital to make kiddush on Shabbat with a Sefardic havara for a group of nurses who spoke only Modern Hebrew. While not giving a psak on the broader question of changing havara permanently, R. Waldenberg rules clearly that one may switch pronunciation in this way on a temporary basis where needed. Furthermore, the man making kiddush also fulfills his own halachic obligation even though he normally reads with a different havara.

D] ONE MAY SWITCH HAVARA PERMANENTLY

10. א' דקדוק הברת התנועות ומבטא האותיות בקריאת שמע, תפלה וקריאת התורה.
- שאלה זו כשעמדה במוסדות החנוך ובשוק קבלה את פתרונה בלי שום קושיים בהתקבל המבטא הספרדי בשינויים קלים בתוך שפת הדבור והלמוד. אבל כשעמדה שאלה זו בדבור של חובה ומצוה כגון קריאת - התורה וק"ש ותפלה, וכן כל הדברים שצריכים מן הדין לאומרם בלשון הקודש, אין אנו רשאים להסכים מדעתנו לכל מה שנראה יפה ומצלצל בנעימות. אבל אנו חייבים למצוא פתרונה של הלכה זו מתוך מקור ההלכה.
- משיחתי עם אחדים מגדולי הרבנים שבדורנו שמעתי מפייהם שפסקו הלכה זו בסכינא חריפא ואמרו: אין אדם יוצא ידי חובתו בקריאת כל דבר שבחובה ומצוה אלא דוקא כשהיא נאמרת במבטא אשכנזי, והכריעו מדעתם בראיות והשערות שאין להם על מה שיסמכו שהמבטא האשכנזי הוא המקורי והיסודי ופסלו כל מבטאים אחרים.

והן עתה ראיתי דברי מרן הגאון הג' מוהרא"ק (בקונטרס קול תורה חוברת אב מש' תרצ"ג) שמסיק להלכה דאין לשנות ממבטא למבטא אחר משום דכל שנוי נחשב לגבי אלה בכלל קרא ולא דקדק באותיותיה שאסור לכתחלה ולדעת החנוך אינם יוצאים ידי חובה אפילו בדיעבד ונוסף על זה כל אחת מהעדויות חייבת לקיים מנהגה משום אל תטוש תורת אמך כי קבלת אבות הוא קיומה של תורה ושאל אביך ויגדך כתיב עכ"ד.

כשאני לעצמי רגיל הייתי לומר בהלכה זו: הואיל ואין בידינו להכריע והואיל ולא עמדה עד כה לדיון של כנסית רבנים שבידה לדון ולהכריע מוטב לנהוג בה דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבר דבר זה לא אמרתי בתור הוראה אלא שכן הוא מחויב מטבע המציאות. שאי אפשר לו לאדם לשנות הרגלו בק"ש ותפלה וכל דבר שבחובה, ממה שהתרגל בהם מילדותו, וכל שנוי כזה מביא ערבוביא בסדר תפלתו שפעם יבטא כהרגלו שאינו יכול לזוז ממנו ופעם במבטאו החדש. ולכן הייתי אומר הנח לבני ישראל אם אינם נביאים בני נביאים הם וימצאו המבטא הרצוי והישר. ואולם אחרי שעמדה שאלה זו על שלחנם של רבנן ותלמידיהון, והיות שנשאלתי מאחד מידידי הרבנים שבחו"ל לחות דעתי הקטנה בזה, אמרתי אענה אף אני חלקי בעה"ת החונן לאדם דעת.

... מהאמור יוצא דין ברור ששנוי המבטאים אינם גורמים שלא להוציא את הקורא ידי חובתו אפילו אם נניח שהוא טועה בהברתו הואיל והכל הולך אחרי כוונת הלב ובאור הענין. וכל הקורא ומדקדק לקרוא כהוגן באותה ההברה שהוא רגיל או שבחר בה יוצא ידי חובתו. וכל אדם שהוא מדקדק בהברה זו או אחרת מתוך מחשבה שזהו הבטוי הנכון והרצוי בודאי שאינו ראוי לענש אלא לשכר טוב מאת ה' שלא ימנע טוב להולכים בתמים.

וכן מצאתי מפורש בספר חסידים שממנו נלמד שגם הטועה בקריאתו בחשבו לפי דעתו שהוא קורא כהוגן מתקבלת קריאתו כריח ניחוח ומוזה נלמד במכל שכן למי שהוא בוחר במבטא זה או אחר מפני שחושב אותו למדויק ומוסמך יותר שיצא ידי חובתו.

ועדיין מוטלת עלינו החובה לברר אם הלכה זו של לא דקדק באותיותיה יצא נאמרה גם לתפלת ש"ץ, שיש מקום לומר שדוקא ביחיד נאמרה הלכה זו, אבל תפלת הש"ץ צריכה להיות ברורה ומדוקדקת היטב ... וכן כתב הכנה"ג בשם רדב"ז שאם כל בני עירו מדברים כך מותר למנותו ש"ץ ומותר לישא את כפיו אם הוא כהן דון מינה בנידון דידן שהשפה המדוברת בבתי הספר ובאספות עם היא בהברה ספרדית ודבר זה הולך ומתפשט לא רק בארץ אלא גם בגולה. וכיון שכן מותר למנות שליח צבור המדבר וקורא בהברה זו כדי שתהיה קריאתו מובנת ונעימה לאוזן שומעיו. ומכאן ראינו למ"ש לעיל דמה שאמרו להצריך שידקדק ברריאתה היינו לפי קבלתן והרגלן המלולי והדבורי וכל שמדקדק בכך יוצא לכתחלה לדברי הכל.

ועתה נהדר אנפין לברר ולדון אם יש בשנוי המבטאים משום אל תטוש תורת אמך או שאל אביך ויגדך שזהו יסוד כל תורת המנהגים. ולע"ד נראה שאין בזה כל צד אסור משום דמנהג זה עיקרו אינו דבר אסור וכיון שכן אין בבוטול מנהג זה משום 'אל תטוש תורת אמך'. וכן כתב מהרשד"ם ז"ל בתשובותיו (או"ח סי' לה): לא מצאנו ולא ראינו שאין לשנות מנהג אבותינו כי אם בדבר שיש בו דנדוד אסור, כמו אותם ששינוי בפ' מקום שנהגו וכו' אבל כי האי גוונא (לשנות נוסח תפלת האשכנזים ולהתפלל בנוסח הספרדים) דליכא צד אסור כלל ועיקר ולא הרחקת עבירה בהא פשיטא דלא שייך ביה משום 'אל תטוש תורת אמך'

... והנח להם לישראל אם אינם נביאים בני נביאים הם. כל זה אמרתי כדי להוכיח לפי ענ"ד שאין ביכולתנו כעת להורות הוראה מסוימת בבחירת מבטא זה או אחר ואין ביכולתנו גם לומר שהקורא במבטא אחר מזה שקבל מאבותיו ורבותיו לא יצא ידי חובתו ונכשל באל תטוש תורת אמך.

אולם אין זה פוטר אותנו מלדון בהלכה זו לעומקה ולקבוע בכנסיה של חכמים ומלומדים את דקדוקה של השפה בקריאתה שהיא תהיה מאוחדת בכל בתי כנסיות ובתי מדרשות, אמנם אחרנו המועד ועתה עומדים אנו לפני עובדא שאי אפשר להשיבה אחורנית.

שר"ת פסקי עזיאל בשאלות הזמן סימן א – שו"ת משפטי עזיאל כרך א – אורח חיים סימן א

R. Bentzion Uziel rules³ that it is permitted to switch to the Modern Hebrew pronunciation. His reasons include: (i) the issue had been discussed by rabbis but never ruled on definitively by an authoritative rabbinic body⁴ (i) God is concerned with the intention and heart of the person; He hears and understands all prayers (Sefer Chasidim). If this is true of someone who prays with unintentional mistakes and errors, it is even more correct for a person who intends to daven in a havara that they understand to be correct; (ii) any havara accepted by a religious Jewish community becomes a legitimate havara - the Jewish people have a collective nevu'a; (iii) there is no breach of 'al titosh' unless the minhag one is rejecting pertains to issur veheter - eg extending Shabbat, waiting between meat and milk etc. Since changing one's havara does not fall into that category, it is not considered an illegitimate rejection of community custom; (iv) it is very difficult for people to change a havara that they are used to, and an attempt to change will be likely to lead to confusion in davening; (v) the change has already happened and cannot be reversed.

3. His teshuvot was published between 1935 and 1940, when he was the Chief Rabbi of Tel Aviv. He became the Sefardic Chief Rabbi of the Yishuv (which became the State of Israel) in 1939.

4. It should be noted that Rav Kook, the former Chief Rabbi, had CLEARLY ruled that it was prohibited to change havara. In this teshuva (written during R. Kook's lifetime and before R. Uziel became the Sefardic Chief Rabbi), R. Uziel clearly did not consider this to be binding. Note that Rav Kook wrote a warm hashkama for the early teshuvot of R. Uziel but made it very clear in the hashkama that he strongly disagreed with the psak of R. Uziel on changing one's havara.

11.

האם הקורא בהברה ספרדית יכול להוציא ציבור הרגיל באשכנזית

בדבר השאלה שנשאלתי בנוגע למבטא, שהנערים שלמדו בבית הספר משתמשים במבטא הספרדי וכשמגיעים לבר-מצוה רוצים לקרוא בתורה על פי מבטא זה, בעוד שכל הקהל נוהגים לקרוא ולהתפלל במבטא האשכנזי כנהוג בכל הקהלות שבתפוצות, וכן ברוב בתי הכנסת שבארץ ישראל. והשאלה, אם מותר להניח לבר-מצוה שהתרגל במבטא הספרדי, לקרוא בציבור פרשת השבוע במבטא זה ולהוציא ע"י כן בקריאתו את הציבור. וכת"ר כ' בשם הגאון הצדיק מהרא"י קוק זצוק"ל להתיר ליחיד אבל לא לציבור לשנות את המנהג הקדום.

זו באמת שאלה חמורה ונפלגו הדעות בין הרבנים, יש מחמירים ואוסרים לש"ץ הרגיל במבטא הספרדי להוציא ציבור הרגיל במבטא האשכנזי ויש מקילים בזה. ושמעתי כי בלונדון וכן באמריקא מקילים הרבנים להרשות לבר-מצוה לקרוא במבטא הספרדי. ולעומת זה יש רבנים גדולים בא"י שאינם מניחים אפילו לבר-מצוה לשנות מהמבטא הנהוג בציבור. ואני לא ראייתי לא את דברי הגאון מהרא"י קוק זצוק"ל ולא את דברי הגאון הראשון לציון בן ציון מאיר חי עוזיאל זצ"ל שכפי השמועה התיר. ולכן איני יכול לדון בדבריהם. וכן איני רוצה להכריע בדבר השנוי במחלוקת של רבנים גדולים וצדיקים. ורק אציע את מה שנראה לי לדון בזה עפ"י יסודות ההלכה.

במגילה (כד:): נאמר: חיפני ובישני לא ישא את כפיו.... מפני שקורין לאלפין עינין ולעינין אלפין. ופירש"י שאם אומרים יאר ה' מבטאים יער ה' "ולשון קללה הוא". וכן במי שמבטא חי"ת כמו ה"א וכשיגיע לפסוק "וחכיתי לה" נמצא מחרף ומגדף. משמע שרק מפני טעם זה אין מורידים אותם לפני התיבה. אבל בלא טעם זה שפיר ה"ה מורידים אותם אעפ"י שיש להם מבטא אחר. והנה השינוי בין המבטא הספרדי והמבטא האשכנזי אינו גדול כל כך עד שיביא ח"ו לידי קללה או לידי חירוף וגידוף. ובאמת כבר נתקבלה דעת המומחים שההברה הספרדית היא טובה בהרבה בחינות מההברה האשכנזית....

נחזור לענינו, שכל הטעמים הנ"ל שייכים רק במי שהברתו מקולקלת, אבל לא בהברה ספרדית, שהיא ההברה היותר מתוקנה אלא שצריך לחשוש שהציבור לא יבין את הקריאה. אבל בזמננו כבר הורגלו בכך ויש לתקן שכל אחד יחזיק חומש בידו בשעת הקריאה ואז יבין בוודאי את קריאת הבר-מצוה בהברה ספרדית.

.... וכלל דבריהם הוא עפ"י מש"כ במג"א ... כי המנהגים שנהגו בשרשי התפילות אין לשנות ממנהג מקומו ... והנה אפילו אם נניח שזה שייך גם בהברות (מה שיש לפקפק) שאסור לשנות מהברה אחת לחברתה, זהו רק בציבור שאין לו לשנות את ההברה שנתקבלה אצלו מדורי דורות. אבל באקראי בעלמא, כגון בבר-מצוה הרגיל בהברה ספרדית, אין כאן איסור. ועי' בשו"ת חתם סופר ח"ו ס"י, שכתב כן בשם הרמ"ג לענין שינוי הנוסחאות של תפילה דבאקראי לא שייך אל תטוש. וראיתי בס' עדות לישראל להגאון ר"א הענקין ומדבריו שם יוצא שאם באקראי עובר לפני התיבה או קורא בתורה בהברה הרגילה בפיו, אף שהיא איננה כהברה הרגילה בציבור אין להקפיד בכך.

ופוק חזי מה עמא דבר, שבקהלות רבות ישנם אנשים מארצות שונות, שלכל אחד יש הברה אחרת, כמו אנשי ליטא ואנשי גאליציה, שמשונים בהברותיהם, ובכל זאת מניחים לכל אחד מהם לעבור לפני התיבה ולקרוא בתורה ואין מוחה נגד זה. ובקריאת בר-מצוה וודאי שאין להקפיד. חדא, שיש בכאן משום מצות חינוך, ושנית, משום השלום.

יחיאל יעקב וויינברג

שו"ת שרידי אש חלק א סימן ה עמוד יב

R. Ya'akov Yechiel Weinberg ruled that a bar-mitzva boy was permitted to lein his parasha in a different havara to that of the shul. He quotes many of the arguments outlined above and also focuses on the following: (i) the concerns of Chazal regarding a shaliach tzibur who mispronounces words applies only when these are now read in a manner that is negative. This will not be the case for the bar-mitzva; (ii) even if the kehilla are not used to this pronunciation of the leining they can follow easily by using a Chumash; (iii) an occasional divergence from a communal minhag is not considered a breach of 'al titosh'; (iv) flexibility on this issue now enables Jews from many different backgrounds and with different havarot to daven together in unity; (v) it is important not to be strict on the bar-mitzva boy both to keep shalom in his family and also so as not to upset the boy and undermine positive Torah chinuch.

• R. Issur Yehuda Unterman is quoted⁵ as ruling that since by his time (1960s) hundreds of thousands of Israelis had never heard the Ashkenazi pronunciation and two generations had been educated only in accord with the Sephardic pronunciation, they cannot be denied the right to read and to pray in the pronunciation in which they were raised and educated. Furthermore, others in Israel who still prayed using traditional Ashkenazis pronunciation fashion could perfectly understand the Torah reading and the prayers in a Modern Hebrew pronunciation which they heard all day long in conversation.

12. סו"ד שאין לכפות על מי שמתפלל בהברה אחת לשנות מנהגו והרגלו אף אם רוב הצבור רגילים בהברה אחרת. אך הש"צ והחזן הקורא בתורה צ"ל כדרישת רוב הצבור. ואין ספק שבסופו של דבר תשלוט ההברה הספרדית בכל מקום. וכשיגדלו נערי ישראל הלומדים בבתי הספר שלנו תתקבל בהחלט הברה זו על כל המקומות.

וגדולה מזו אני אומר שאם אין מחלוקת מצד המתפללים שבבהכ"נ יכולים לשנות מבטאם האשכנזי במבטא הספרדי אף לכתחלה, וכמו שעשה מעשה רב הגאון ר' נתן אדלר זצ"ל. ובוזה נוכל לקרב הרבה את הנוער הישראלי לעבודת ה', להסתופף בחצרות ה', לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו. כי המבטא האשכנזי מוזר להם והבא פעם לבהכ"נ לא יוסיף לבוא פעם אחרת כלל העולה - שאשכנזי שחונך ע"פ המבטא הספרדי יוכל להמשיך במנהגו זה ואין בזה שום חשש משום אל תטוש תורת אמן. ...

שו"ת יביע אומר חלק ו - אורח חיים סימן יא

R. Ovadia Yosef ruled that a person cannot be forced to switch their havara from their traditional custom, although the shaliach tzibur and ba'al kriya must follow the custom of the majority of the synagogue. However, a community may always switch from Ashkenazis to Modern Hebrew pronunciation, provided this can be done without machloket. In the end, R. Yosef is confident that all communities will eventually turn to Sefardic pronunciation since this is dominant in most of Eretz Yisrael. This also provides enormous opportunities for outreach to secular Israelis who will feel much more at home in a beit kneset with an Israeli havara than with a traditional Ashkenazis pronunciation which feels strange to them and is likely to put them off ever returning!

- We will be'H deal in a separate shiur with the question of a woman changing after marriage to her husband's havara. This will be part of a broader discussion concerning changes of minhagim after marriage.